

Ellen Skånberg

Tro som bär

Vad är det vi håller på med? Vart är det vi springer så snabbt? Vad är det vi vill uppnå? Vad vill vi att meningen med våra liv ska vara? Alla samtal handlar till slut om meningen med livet om de får fortgå utan avbrott, menar Ellen Skånberg som i denna artikel skriver om sitt engagemang för globala rättvisefrågor och uppmanar kyrkan att lyfta de stora frågorna som att vi alla i Sverige lever i ett system som systematiskt förtrycker människor och djur.

– **H**ur orkar du med allting? Vill du aldrig ge upp när det känns tungt?

Jag fick frågan av en kvinna efter två heldagar som handlade om just engagemang. Frågan föranleddes av att jag under middagen kvällen innan, när någonting rann över hos mig sådär som det gör ibland, delgav mina bordsgrannar en fundering som jag haft länge: är det inte själva strukturerna i samhället som vi måste förändra? Hur vi än gör är vi i Sverige fortfarande en del av det stora problemet eftersom vi med vår livsstil inte kan komma undan en överanvändning av jordens resurser. Vi kan inte undgå att systematiskt förtrycka människor och djur i det system som vi lever i, oavsett vilka vardagliga val vi gör. Hur vi ser på oss själva och vår egen roll var något som jag ville prata om. De ville inte de andra. Det var för tungt och svårhanterligt.

Alla samtal handlar till slut om meningen med livet om de får fortgå utan avbrott lär någon ha konstaterat en gång. Det kan sluta i lite olika meningar beroende på erfarenheter, livsåskådning och grubblerier. I mina kristna sammanhang vilar vi ofta i tilliten till Gud och Guds plan för våra liv när solen börjar gå upp framåt morgonen.

Vägen genom kyrkan

Min väg till det globala engagemang- et gick genom kyrkan. På ett allhelgonaläger efter konfirmationen ville jag måla graffiti men den workshopen blev full innan jag hann dit så istället fick jag höra om Rättvisemärkt. Ibland funderar jag på hur mitt liv skulle ha sett ut idag om jag istället

hade stått och frusit där i höstrusket och tittat på medan någon för mig okänd person sprayade färg på ett plank. Kanske hade jag ätit vad som helst utan några som helst moraliska betänkligheter. Kanske hade jag flugit utomlands i tid och otid. Kanske hade jag flinat åt alla dem som menar att en mer rättvis och jämlik värld är möjlig och lite snusförnuftigt sagt att det är en fin tanke som inte fungerar i praktiken för människan är ju inte sådan.

Hur orkar jag med allting? Hur orkar jag med de vardagliga utmaningarna i att vara vegan, försöka vara medveten om hur mina val bidrar till klimatförändringar och att bemöta andras frågor och kommentarer? Hur orkar jag med förtroendeuppdragen i Svenska Kyrkans Ungas globala arbetsgrupp, Kristna Fredsrörelsens och Vildåsnan – kristen vegetarisk förenings styrelser och som Ageravolontär i församlingen? För det första så går engagemanget i vågor. Jag kan inte göra allting överallt hela tiden för det orkar jag inte. För det andra finns det många människor som uppmunt- rar mig, vilket är avgörande. Och för det tredje så har jag en tro. Jag tror att Gud finns. Jag tror att Gud är god och vill använda mig för att utmana strukturer och normer som skapar förtryck och lidande.

Jag tror att Gud skapade världen och gav människorna i uppdrag att värna sin skapelse. Utifrån den tron menar jag att vi misslyckas kapitalt. Klimatforskarna kan inte förutspå exakt hur en höjning av jordens medeltemperatur kommer att påverka livet på planeten men ingen analys pekar på att vi går en ljusare framtid till

mötes. Med ett varmare klimat blir möjligheterna att tillgodose jordens befolkning med livsnödvändigheter som mat, rent vatten och land att bo på allt svårare. Detta är inget som ligger långt fram i tiden utan något som många av oss som lever nu kommer att få erfara och hantera efter bästa förmåga.

Även djuren är en del av Guds skapelse och de har de inte bättre under människans förmyndarskap. Varje år slaktas miljoner djur bara i Sverige för att bli till mat. Det påverkar inte bara klimatet och miljön negativt, det innebär också ett enormt lidande för kännande individer i djurfabriker- na. Och, det är helt och fullständigt onödigt! Det går alldeles utmärkt att leva ett gott liv utan att aktivt vara en del av djurförtrycket.

”Om någon slår dig på den högra kinden, så vänd också den andra mot honom”, säger Jesus i Matteusevangeliets femte kapitel. Uppmaningen har tolkats som att den som tar emot stryk i det här livet gör bäst i att finna sig i det och invänta belöningen i livet efter döden. Bibelforskaren Walter Wink tolkar istället texten utifrån den kontext som Jesus levde i där judarna var förtryckta av romarna och den som hade makten i en relation snärtade till någon annan i ansiktet med baksidan av handen, inte för att det gjorde särskilt ont på den som blev slagen, utan det var ett sätt att förnedra en annan människa.¹ I det perspektivet framträder en Jesus som inte manar de förtryckta till lydnad och underkastelse utan istället visar på en tredje väg för att utmana förtryckaren utan att själv använda våld. Enligt Wink skulle en vänsterkind

innebära att den som slog plötsligt fann sig i en situation där denne stod rådvill.

Enligt de strikta renhetsföreskrifterna var vänsterhanden "oren" och fick inte användas för att slåss. Inte heller kunde knytnäven eller handflatan brukas för att slå en underordnad i ansiktet då detta sätt att slåss var förbehållet jämlikar. Att använda baksidan av höger hand för att snärta till en underordnad på den dennes vänstra kind ger ett kraftlöst slag. När Jesus predikade detta för de slavar och kvinnor som var vana att bli slagna förstod de antagligen att situationen skulle bli märklig.

Radikal samhällsförändrare

Första gången jag läste om Jesus utifrån Winks tolkning hände något i mig. Bilden av Jesus förvandlades och han framstod än mer som en radikal samhällsförändrare. Att på samma gång lyckas med att uppmuntra de förtryckta att stå upp för sig själva, visa på en väg mellan passivitet och våld och utmana samhällets normer är så briljant. Jesus är nära de människor han vill rädda, han förstår deras vardag och han hjälper dem i den situation som de är i. För mig fick Bibeln en ny, ickevåldslig, dimension. Icke våldsperspektivet, förenklat förklarar som ett sätt att göra motstånd utan att använda våld, blev för mig en ram kring mitt engagemang för rättvis handel, djurrätt och klimatet. Icke våldet blev ett par nya glasögon att se på världen genom.

Kyrkan som samhällsaktör har stora möjligheter att ta plats i samhället och följa den radikale Jesus för att stå upp för de förtryckta. Och kyrkan gör det också. Särskilt minns jag riksdagens öppnande år 2010 då jag hade förmånen att vara med i Storkyrkan i Stockholm då biskop Eva Brunne predikade mot främlingsfientlighet och för alla människors lika värde. Då mös jag där i bänken och kände mig stolt över min kyrka. Även i frågor om flyktningpolitik, barnens rätt, fredsfrågor och klimathotet gör både Svenska kyrkan och andra samfund stora insatser.

Men det finns områden som inte uppmärksammas och det är kan-

ske de mer kontroversiella frågorna. Hela det kapitalistiska systemet bygger på individens rätt och medborgare förvandlas till konsumenter vars viktigaste bidrag till samhället är att handla. För att kunna köpa måste vi lönearbeta, med vad spelar ingen roll, så länge vår kraft går till att hjälpa ekonomin att växa sig större på bekostnad av allt annat: miljö, hälsa och relationer.

Min bön är att allt fler människor ska våga stanna upp och fundera över vad det är vi håller på med. Vart är det vi springer så snabbt? Vad är det vi vill uppnå? Vad vill vi att meningen med våra liv ska vara? Här kan kyrkan spela en ännu större roll genom att erbjuda mötesplatser och än mer fördjupad teologisk undervisning, främja religionsdialog och utmana invanda tankemönster och förtryckande samhällsnormer. Det faktum att vi lever i en globaliserad värld bör genomsyra all verksamhet och globala rättvisefrågor borde vara en självklar del av en modern teologi.

På en högre nivå finns möjligheter att höja taket i de politiska diskussionerna och leta efter en tredje väg som på allvar utmanar det system som innebär att vi alla är en del av förtrycket hur vi än väljer att leva.

Vilka utmaningar vi står inför

Det kan låta hårt, vilket mina bordsgrannar tyckte där på middagen. Med en sådan syn på livet och samhället kan det bli svårt att hitta kraft för att arbeta för en förändring. Jag ser det inte så. Jag vill få klart för mig vilka utmaningar vi står inför, hur verkligheten ser ut och vad jag kan göra för att börja någonstans. Jag vill inte lägga sten på börda i andras liv och låta mina handlingar bidra till mer ont i världen. Kanske verkar det negativt och som ett lågt satt mål, men det är en enorm utmaning!

– Vill du aldrig ge upp när det känns tungt? Jo, en stund kan jag vilja det. Att avstå från animalisk kost är inte svårt. Att undvika att köra bil eller flyga är inte särskilt utmanande för mig. Det som känns tungt är att sticka ut, att utmana, att bli ifrågasatt. Men så återkommer energin och

hoppet som jag får i tron på att Gud är god. Handlingskraften i Jesus som ickevåldsförebild och Guds son leder mig in på tanken att alla som har en tro också har fantastiska möjligheter att förändra världen. För den som tror på att Gud ser allt och värdesätter alla små försök till att göra en skillnad blir ingenting meningslöst, för Gud ser meningen.

Som troende har vi en särskild möjlighet att hantera de globala utmaningarna som klimathotet och världens orättvisor när vi tror på att Gud är med oss. När allt känns hopplost får vi vila i tilliten till att Gud som har skapat världen också vill att den ska bevaras och hjälper oss när vi gör så gott vi kan.

Vi måste genomskåda det ekonomiska systemets villfarelse och våga tänka utanför samhällets normer för att undgå att leva goda liv på andras bekostnad. Det är de stora systemen som måste förändras. Makthavare i samhället, däribland kyrkan, måste våga säga ifrån och stå upp för det som gynnar livet. Samtidigt tror jag att vi måste jobba med oss själva för att visa på den vilja till förändring som finns bland medborgarna. Om en festival som beslutar sig för att endast erbjuda vegetariska alternativ på området uteslutande möts av kritik kommer ingen politiker att vilja ta i frågan om köttskatt, vilket är en stor förlust både för djuren, klimatet och alla som är beroende av ett stabilt sådant.

Jag har hittat mina sätt att engagera mig för de frågor som jag tror på, det betyder inte att alla måste tycka som jag. Men det här är viktigt: klaga aldrig på den som försöker att göra världen bättre på sitt sätt. Det är att sätta en lägsta gräns för att skapa en rättvisare värld. Därifrån är allt möjligt, för Gud är med oss.

ELLEN SKÅNBERG

Folkbildare i globala rättvisefrågor

1 Walter Wink kan du läsa om i *I vänliga rebellers sällskap. Kristet ickevåld som konfrontation och ömhet* av Annika Spalde och Pelle Strindlund (2004) Arcus förlag.

★ Även publicerad på hemsidan